

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE SAĞLIK TURİZMİ VE HEMŞİRENİN SAĞLIK TURİZMİNDEKİ YERİ

HEALTH TOURISM IN DEVELOPING COUNTRIES AND NURSING PLACE IN HEALTH TOURISM

Şirin ÇELİKKANAT

Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi sirinelikkanat@gmail.com

Zeynep GÜNGÖRMÜŞ

Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi gungormusz@yahoo.co.uk

ÖZ

Sağlık turizminin gelişimi, tıptaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda, tıbbın ve turizmin bir araya geldiği ve bütünleştiği bir alandır. Bireylerin yüksek kalitede, uygun fiyatta, sıra beklemeden sağlık hizmeti almak istemesi ve bunun yanında diğer turizm faaliyetlerinden de faydalanmak amacıyla ülke dışına seyahat etmesi sağlık turizminin oluşmasını sağlamıştır. Sağlık turizmi dünya çapında gelişmekte olan bir sektördür. Günümüzde, 50'den fazla ülkede sağlık turizminin ulusal bir endüstri haline geldiği tespit edilmiştir. Sağlık turizmi geçmişte gelişen ülkelere doğru bir çizgi izlerken, günümüzde gelişmiş ülkelere doğru bir çizgi takip etmiştir. Gelişmiş ülkelere sağlık maliyetlerinin yüksek olması, tedavi olmak için uzun bekleme süreleri gibi olumsuz durumlar; Hindistan, Tayland, Singapur, Malezya, Türkiye gibi Asya ülkelerini popüler sağlık turizmi ülkeleri haline getirmiştir. Ülkemiz; Sağlıkta Dönüşüm Programı'na paralel olarak sağlık turizmi hızla gelişmeye başlamıştır. Türkiye, Avrupa standartlarıyla yarışabilecek düzeyde büyük ve donanımlı hastaneleri, coğrafi konumu ve turizmde sağladığı gelişmeler ile bölgesinde 1 milyar kişiye sağlık hizmeti vermeyi amaçlayarak sağlık turizminde dünyada lider ülke olmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda Türkiye'de sağlık turizminin önemi ve getireceği ekonomik değer çok büyüktür. Sağlık turizmi yapan ülkelerin medikal turizmde temel hedefi; yalnızca gelen hastaların ve ailelerinin beden ve ruhen iyi bir sağlık hizmeti almalarını, tedavi oldukları bölgede turizm potansiyelinden yararlanmalarını sağlamak değil aynı zamanda bakım ve tedavinin önemli bileşenlerinden olan hemşirenin çalışma ve eğitim durumuyla ilgili belirsizliklerin aşılması olmalıdır. Çünkü medikal turistler başka ülkelere sadece teknolojik tıbbi imkânlardan ve tedaviden yararlanmakla yetinmezler. Onlar için sunulan tedavinin yanı sıra iyileşmeyi doğrudan etkileyen ve yaşam kalitesini arttıran kaliteli ve güvenilir bir bakım da çok önemlidir. Kuşkusuz bakım, sağlığın geliştirilmesi ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi hemşirenin önemli rolleri arasındadır. Fakat sağlık turizminde, hemşirenin nitelikleri, nicelikleri ve yasal mevzuattaki yeri açık bir şekilde belirtilmemiştir. Bu derlemenin amacı gelişmekte olan ülkelere sağlık turizmi ve hemşirenin sağlık turizmindeki yerini sorgulamak amacıyla yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Turizmi, Medikal Turizm, Hemşire

ABSTRACT

The development of health tourism has emerged, depending on developments in medicine. In this direction, medicine and tourism come together and are a field of integration. Health tourism is a developing industry worldwide. Today, more than 50 countries have found that health tourism has become a national industry. In the past health tourism has followed a line from the developing countries to the developed countries while today following a line towards developed countries to developing countries. Because of adverse conditions such as high health care costs and long waiting times in developed countries; India, Thailand, Singapore, Malaysia, Turkey has become popular health tourism countries. Turkey aims to be the leading country in the world in health tourism. Turkey, large and well-equipped hospitals able to compete with European standards, with improvements achieved in the geographical location and tourism aims to provide health services to 1 billion people. The main target of the countries who make health tourism on medical tourism; it should be ensured that not only the patients and their families receive good physical health care services and benefit from the tourism potential in the area but also must be overcome uncertainty on education and working status of nurse who is the important components of care and treatment. Because, medical tourists are not satisfied only with technological medical facilities and taking advantage of treatment in other countries. In addition to the treatment provided for them, a quality and reliable care that directly affects healing and increases the quality of life is also very important. However, in

health tourism, the nurses qualifications, their quantities and their place in legal regulations are not explicitly mentioned. This review article was made in order to question health tourism and the nurse's place in health tourism in the developing countries.

Keywords: Health Tourism, Medical Tourism, Nurse

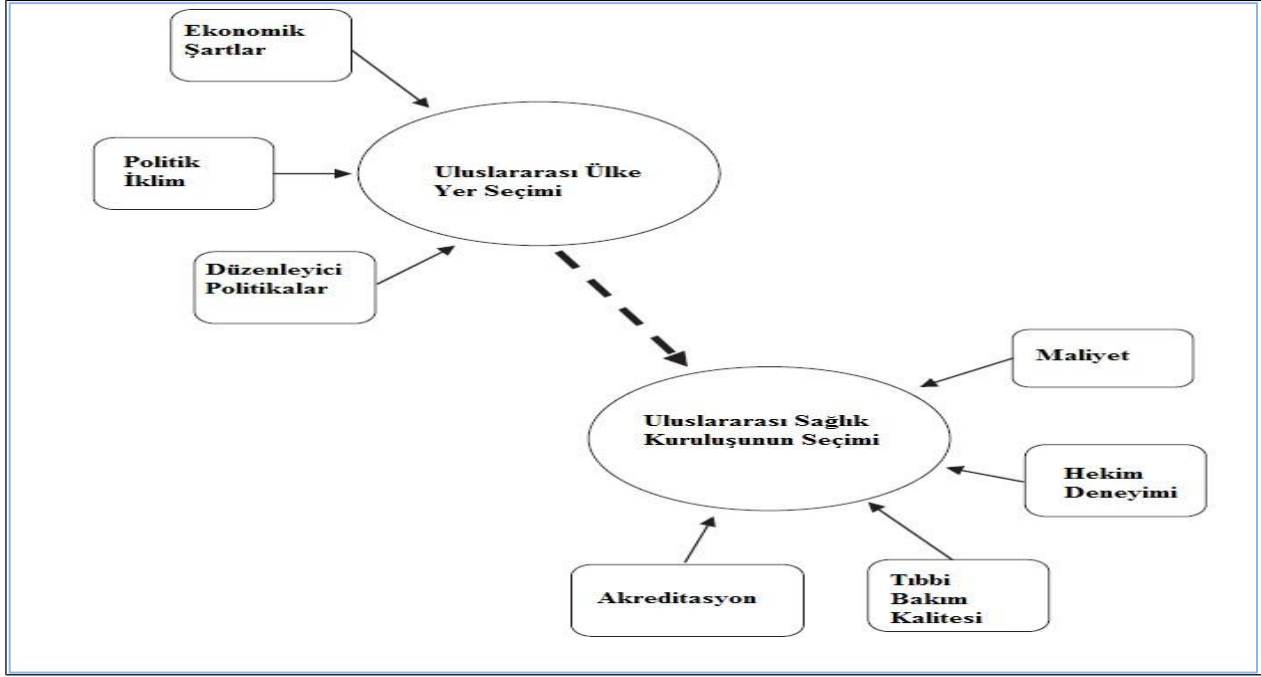
1. GİRİŞ

Tüm dünya ülkeleri açısından önemli bir gelir kaynağı olan turizm, insan ihtiyaçları, artan teknolojik olanaklar gibi faktörler sebebi ile sürekli bir değişim içindedir. Yakın zamana kadar turistlerin yaptıkları seyahatlerin amacı yeni yerler görmek, doğal güzellikleri gezmek, denize girmek gibi faktörler oluştururken günümüze doğru gelindiğinde bu amaçların yerini hastalıkların tedavilerinin yapılması, iklim ve hava şartlarından faydalanmak ile o ülkenin sağlık konusundaki yeraltı kaynakları ve teknolojilerinden faydalanarak iyileşmek bu suretle daha zinde ve sağlıklı bir yaşam sürme amacı yer almıştır (1). Sağlık turizmi sağlık bakımı almak için başka bir ülkeye seyahat etmek demektir (2). Seyahat, turizm ve hastane endüstrisi birçok ülkenin istihdam kaynaklarından biri haline gelmiş ve çoğu ülke gelişmek için rehber olarak görmektedir (3). Bununla beraber sağlık turizmi alanındaki karlılığın farkına varan ülkeler uluslararası alanda rekabet etmeye başlamışlardır. Yurt dışından hasta getirme veya tatile gelen turistlere sağlık hizmeti sunma günümüzde daha fazla tercih edilir duruma gelmiştir. Özellikle de ülkeler arası ikili anlaşmalar ile prosedür anlamında işi kolaylaşan hastalar anlaşmalı ülkelerden sağlık hizmeti alma yoluna gitmişlerdir. Bu gelişmeler neticesinde sağlık turizmi günümüzün yükselen değeri haline gelmiştir. Uluslararası gelişmeler ve rekabetle beraber sağlık turizmi alanında farklı alternatifler de kendini göstermiştir. Medikal turizm, kaplıca turizmi ve yaşlı turizmi bunlardan birkaçıdır (4). Dünya turizm hareketlerinde önemli bir pay sahibi olan Türkiye, alternatif turizm çeşitlerini artırmak suretiyle turizm sektöründeki rekabet gücünü de artırmaktadır. Özellikle sağlık turizmi alanında önemli sayılabilecek bir alt yapının kurulması, gerek termal kaynakları gerekse de yetişmiş personelin ve hemşirenin varlığı, Türkiye'nin sağlık turizmi sektöründe önemli bir rol oynayacağını göstermektedir.

2. SAĞLIK TURİZMİ

Turizm; bireylerin yaşadıkları ortam dışında, kalıcı olmamak koşuluyla, sadece para kazanmak, politik-askeri bir amaç izlememek üzere, serbest bir ortamda iş, merak, din, sağlık, spor, dinlenme, eğlence, kültür, deneyim kazanma, dost akraba ziyareti, kongre ve seminerlere katılmak gibi sebeplerle kişisel veya toplu olarak yaptıkları seyahatlerden gittikleri yerde 24 saati aşan, o yerin bir konaklama tesisinde en az bir geceleme süresi ile konaklamalarından ortaya çıkan iş ilişkilerini kapsayan, bir tüketim olayı, sosyal bir olay, bütünleşmiş bir hizmet, kültür endüstrisidir (5). Gelişmiş ülkelerdeki sanayileşme ve kentleşme sonucu meydana gelen çevre sorunları, hava kirliliği, mevsim değişiklikleri gibi olumsuz faktörlerin yanı sıra dünya genelinde yaşanan küresel krizle birlikte ağırlaşan iş ve yaşam koşulları, kişilerin sağlığını olumsuz yönde etkilemiştir. Bundan dolayı gelişmekte olan ya da gelişmiş ülkelerin vatandaşları, kitle turizminin dışında, bozulmamış doğası, çevresi, iklim ve fiziksel özellikleriyle sağlıklarını tekrar kazanacakları ya da zinde olacakları turistik alanlara seyahat etmişlerdir(6). Sağlık turizmi bileşeni olan medikal turizm başta gelişmiş ülkeler olmak üzere dünya nüfusunun giderek yaşlanmasına bağlı olarak hastalık yükünün ve tedavi maliyetinin artması, hem sosyal güvenlik sistemlerini hem de tedavi giderlerinin tamamını veya bir kısmını ödeyen kişileri zor durumda bırakmıştır. Ülkelerin sağlık hizmeti sunumunda yaşanan sorunlar; erişim ve uzun bekleme süreleri, sağlık hizmetlerinin maliyetinin yüksek oluşu, tıbbi bakım kalitesinin düşük olması, mahremiyet gibi problemler insanların başka ülkelerde sağlık hizmeti almasına sebep olmuştur (7). Ayrıca acenteler, sigorta poliçeleri, web siteleri ve medya sağlık turizminin önemli faktörleri olmuş ve yurt dışındaki hastaneler hakkında kolay bilgi elde edebilme imkânı sağlamıştır. Bu sebeplerden kaynaklı sağlık turizmi, dünya ülkelerinde önemli bir gelir kapısı olmuş ve rekabet ortamı oluşmuştur (8,9).

Tablo 1. Sağlık kuruluşu seçimini etkileyen faktörler

Bir sağlık turizmi web site analizine göre sağlık hizmeti alma nedeni oranlarına bakıldığında; düşük maliyet % 69.1, bekleme süresi %25, yüksek nitelikli hizmet % 48.5, kurumun akredite olması %29.3 olarak belirtilmiştir (10).

3. SAĞLIK TURİZMİNİN TÜRLERİ

Sağlık turizmi türlerine bakıldığında ağırlıklı olarak; medikal turizm, termal/SPA/wellness turizmi, yaşlı turizmi ve engelli turizmi olmak üzere bir sınıflama yapıldığı görülmektedir.

Medikal turizm (tıp turizmi): Medikal turizm sağlık turistinin iyilik halinin gelişmesi için yapılan tıbbi işlem ya da etkinlikleri içermektedir. Hastalığın iyileştirilmesi durumu; tıbbi kontrol (check-up), sağlık taraması, diş tedavisi, kalp ameliyatı, protez takılması, kanser tedavisi, nöroşirürji, organ nakilleri ve nitelikli tıbbi müdahaleleri gerektiren diğer işlemleri kapsamaktadır (11).

Termal Turizm: SPA ve Wellness turizmi olarak da bilinen termal turizm, termal suların çeşitli tedavi yöntemleri ve eğlence gibi amaçlarla kullanılmasıdır. Genel anlamda, kaplıca sularının fizik tedavi ve egzersiz, ağrı giderme şeklinde tedavi yöntemi olarak algılanmaktadır. Yer altı sıcak su kaynaklarının çıktığı yerlerde oluşturulan otel tarzı yerlerde barınma ve bununla beraber fizik tedavinin uygulanmasıdır. Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Avusturya, Bali, Maldivler başta gelen ülkeler arasındadır (12).

Yaşlı Turizmi: Bakıma muhtaç yaşlı insanların tedavilerinin sağlanması amacıyla başka ülkelere seyahat etmeleridir. Genelde 65 yaş ve üstü, birden fazla kronik rahatsızlığı olan bakıma ihtiyacı olan hastaların iklim ve hava değişikliği yaparak sosyal tesislerde tedavi edilmesini esas alan turizmdir (11).

Engelli Turizmi: Bu turizm sınıfı engellilerin seyahat etme, gezme, eğlenme ve tedavi görme ihtiyaçlarına yönelik olarak gelişen bir turizm türüdür. Günümüzde birçok hizmet geçmişse kıyasla artık engelli insanlar da düşünülerek verilmektedir. Belediyeler başta olmak üzere resmi veya özel kuruluşlar engelli bireylerin önceliğine önem vermektedir. Sağlık alanında da artık engelli hizmetleri daha da bir önem kazanmıştır. Bu bağlamda engelli turizmi engelli insanlar odak merkezine alınarak onlara göre tesis kurmayı hedeflemektedir(12).

4. GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE SAĞLIK TURİZMİ

Dünyada sağlık turizmi sürekli gelişen dinamik bir sektördür ve yaklaşık müşteri sayısı 800 milyondur. Gelişmiş ülkeler en son bilim ve teknolojiye sahip olması ve nitelikli personel bulundurması açısından sağlık turizminde lider konumdaydı (13). Fakat son yıllarda sağlık turizminin merkezi Asya kıtası ülkeleri olan; Hindistan, Meksika, Tayland, Brezilya, İsrail, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler olmaya başlamıştır (14). Sağlık turizm faaliyetleri gelişmekte olan ülkeler açısından birden fazla öneme sahip bir rekabet alanıdır. Bu sebeplerden belki de en önemlisi yüksek gelir getiren alternatif turizm türlerini uygulama noktasında

problemlerle karşılaşan gelişmekte olan ülkeler için fırsat oluşturmaktadır. Bu bağlamda kitle turizmi yanı sıra mevcut turizm potansiyelini daha etkin kullanmak isteyen gelişmekte olan ülkeler sağlık turizmi faaliyetlerine yönelerek bu çıkmazdan kurtulmaya çalışmaktadır (15).

Sağlık turizminde hızlı büyüme gösteren ve önemli ekonomik gelirler elde eden bazı ülkelere baktığımızda;

Hindistan: Günümüzde sağlık turizminin merkezi olarak görülmektedir. Bu duruma gelebilmek için teknoloji de ilerleme sağlamış, batının tıbbi yöntemlerini uygulamış ve düşük tedavi ücretlerini ve hızlı bir şekilde tedavi olmayı reklamlarında vurgulamıştır. Bunların gerçekleşmesinde 1990'ların başında başlayan liberalleşme politikaları ve ülkenin çoğunluğunun İngilizce konuşması çok etkili olmuştur. En fazla Güney Asya ve Orta Doğu'dan sağlık turisti çekmektedir. Buna ek olarak ABD, Avrupa ve Afrika'dan gelen hastalarda da büyük bir artış gözlemlenmektedir. 2012 yılında 171,021 sağlık turisti ülkeye gelmiştir ve bu oran bir önceki yıla göre %23 oranında artmıştır. Ülkede 21 tane JCI akrediteli hastane mevcuttur. Ülkenin en büyük sıkıntıları ulaşımın kötü olması ve genel olarak hijyenin iyi olmamasıdır(5).

Malezya: Malezya 1998 Asya ekonomik krizinden sonra krizden çıkış yolları aramaya başlamış ve bu kapsamda medikal turizm potansiyelini harekete geçirme noktasında atılım yapma yoluna gitmiştir. Bu atılımlardan günümüze kadar devam eden süre içerisinde Malezya, medikal turizmi geliştirmek için gerek yerli, gerekse yabancı yatırımlara destek vererek medikal turizmi, ekonomik fayda sağlamakta fırsat yaratılan bir alan olarak görmeye devam etmiştir (14). Malezya'nın bu girişimleri sonunda sağlık turizmi endüstrisi çok hızlı büyüdü. Burada Malezya'nın doğası, tarihi ilgi çekerken; doktorların uluslararası standartta olması, sağlık maliyetinin düşük olması, sağlık personelinin yeterli düzeyde İngilizce bilmesi ve akredite hastanelerinin olması sağlık turizminde Malezya'yı önemli bir yere koymuştur (15).

Singapur: Yüzölçümü küçük olmasına rağmen Asya'daki en iyi sağlık sistemini kurmuştur ABD gibi gelişmiş ülkelerden, Endonezya ve Malezya gibi komşu ülkelerden sağlık turisti çekmektedir. Ayrıca, çeşitli Orta Doğu Ülkelerine (Birleşik Arap Emirlikleri gibi) hizmet sunabilmek içinde devletlerarası anlaşmalar yapmaktadır. Wong ve arkadaşlarına göre, 2012 yılında yaklaşık olarak 850.000 sağlık turisti gelmiştir ve bu turistlerin %47'sinin Endonezya'dan %12'sinin de Malezya'dan geldiği bilinmektedir (13). 2003 yılında da Sağlık Bakanlığı tarafından Singapur Sağlık Bilimi kurulmuştur. Singapur, medikal turizmdeki stratejilerini yüksek kaliteli sağlık hizmetleri, güvenilirlik ve uluslararası akredite edilmiş hastaneler üzerine kurmuştur. Bu bağlamda 21 tane hastanesi akredite edilmiştir. Ülkenin geneli İngilizce konuştuğu için ve yeni alınan doktorların çoğunun da yabancı olması dil sıkıntısını büyük oranda ortadan kaldırmaktadır. En büyük sıkıntısı ise, devlet hastanelerindeki yatak sayısının yetersizliğidir (5).

Tayland: Tayland 1970'lerde cinsiyet değişimi operasyonlarında gösterdiği başarılar neticesinde medikal turizmde öne çıkmış, ilerleyen dönemlerde ise kozmetik cerrahiyle medikal turizm pazarındaki etkinliğini arttırmıştır. Tayland'ın medikal turizmde ön plana çıkmasına en büyük katkıyı sağlayan yatırım olan "Bumrungrad Hastanesi" 2000'li yıllarda dünyada en iyi 10 medikal turizm hastanesinden birisi olarak öne çıkmıştır. Hastane, ortalama her yıl 520.000 civarında uluslararası hasta ağırlamaktadır. Bu rakam bazı ülkelerin yıllık medikal turist sayısına eşittir. Ayrıca hastane kendi bünyesinde klasik bir hastane odasından farklı konaklama seçenekleri de sunmaktadır (14).

5. TÜRKİYEDE SAĞLIK TURİZMİ

Ülkemizde; Sağlıkta Dönüşüm Programı'na paralel olarak sağlık turizmi hızla gelişmeye başlamıştır (16). Medikal turizmin de içinde değerlendirildiği sağlık turizmi ile ilgili ilk devlet yapılanması Sağlık Bakanlığı tarafından 2010 yılında T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Sağlık Turizmi Koordinatörlüğü'nü kurmakla başlamıştır. Bu yapılanmadan önce sağlık turizmi ile ilgili faaliyetler zaman zaman sürdürülse de sağlık ile turizm kavramlarının bir arada olduğu ilk resmi kuruluş Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı'dır (17). Türkiye'ye gelen uluslararası hasta sayısı her geçen yıl artmaktadır (18). Son verilere göre 2013 yılında Türkiye'ye sağlık turizmi için gelenlerin sayısı 300 bini aşmış durumda. Bu rakama sağlık merkezlerinde yapılan operasyonlar da eklenince rakam 480 bine yükseliyor. Sağlık turizminden elde edilen gelir ise 2013 itibarıyla 2.5 milyar dolar olarak hesaplanıyor. Nitekim hedef 2023 yılında 2 milyon uluslararası hastayı Türkiye'de tedavi etmek ve 2023 yılında da 20-25 milyar dolar gelir elde etmektir(19). Ülkemizde son yıllarda daha bir önem kazanan sağlık turizminin uluslararası arenada daha fazla tercih edilirliliğini arttırmak mümkündür. Gerek tarihi ve kültürel zenginliklerimiz gerekse yeraltı ve yerüstü zenginliklerimiz buna elverişli durumdadır. Ayrıca jeopolitik konum da ayrı bir pozitif etki oluşturmaktadır. Ülkemiz sağladığı gelişmelere rağmen sağlık turizmi konusunda dünya ülkeleri arasında istenen seviyeye hala ulaşamamıştır (1). Dolayısıyla izlenecek ve uygulanacak bazı politikalar ile

Türkiye'nin sağlık turizmi alanında farkındalığını daha belirgin hale getirilebilir. Mevcut duruma göre güçlü ve zayıf yönlerimizi şöyle sıralayabiliriz (12).

Güçlü yönlerimiz:

- ✓ Özel sağlık kurumlarımızın çoğunluğu batıyla yarışabilecek seviyeye gelmiştir.
- ✓ Türkiye JCI ile akredite olmuş hastane sayısı (42 hastane) açısından dünyada ikinci sıradadır.
- ✓ Türkiye'deki termal kaynaklar Avrupa'da birinci sırada, dünyada ise yedinci sıradadır.
- ✓ Ülkemiz uygun iklimi ile tarihi ve turistik uygarlıklar merkezidir.
- ✓ Türkiye genç nüfus ile ciddi bir iş gücü potansiyeline sahiptir.
- ✓ Nitelikli insan kaynakları mevcuttur.
- ✓ Türkiye'deki sağlık hizmetleri diğer ülkelere kıyasla daha ucuzdur (20).

Zayıf Yönlerimiz:

- ✓ Terör olayları nedeniyle ülkemize gelen turist sayısında büyük oranda azalmalar yaşanmaktadır.
- ✓ Komşu ülkelerimizde yaşanan iç savaş ve diplomatik anlaşmazlıklarımız nedeniyle gelen turist sayısında azalış yaşanmaktadır.
- ✓ Döviz kurunun artması maliyetlere yansımakta bu nedenle sağlık hizmeti fiyat çekiciliğini kaybetmektedir.
- ✓ Sağlıkta üretim yönünden zayıf olmamız ve sağlık ile ilgili malzemelerin ithal edilmesi nedeniyle maliyetlerin artması ve dışa bağımlı bir yapıımız olması.
- ✓ Yeterli sayıda sağlık personeli ve tesisin olmaması.
- ✓ Özel sektörün ve yabancı yatırımcıların yeteri kadar teşvik edilememesi gibi durumlar sağlık turizminde beklentimizin altında kalmamıza neden olmuştur.
- ✓ Personelin yeterli düzeyde İngilizce bilmemesi sağlık turizminin gelişimine engel teşkil etmektedir (12).

6. HEMŞİRENİN SAĞLIK TURİZMİNDEKİ ROLÜ

Sağlık turizmi son yıllarda yükselişe geçmiş bir alandır, ancak bu tıbbi bakımın niteliği, bakımın uygunluğu ve güvenliği konusunda bazı konuları da gündeme getirmiştir. Sağlık turistleri başka ülkelerde sadece teknolojik tıbbi imkânlardan ve tedaviden yararlanmak amacı ile gitmezler. Onlar için sunulan tedavinin yanı sıra iyileşmeyi doğrudan etkileyen ve yaşam kalitesini arttıran kaliteli ve güvenilir bir bakım almak çok önemlidir. Kuşkusuz bakım, bireyin sağlığının geliştirilmesi ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi hemşirenin önemli rolleri arasındadır (21). Bu konuda sorulması gereken önemli sorular vardır.

Medikal turizmde çalışacak hemşireler hangi yeterlilikte olmalıdır?

Hangi nitelikleri taşımalıdır?

Bu nitelikler ileri klinik becerileri, işletme becerilerini ve güçlü bir kültürlerarası hemşirelik alt yapısını içermekte midir?

Bu rol için hemşire ne gibi hazırlıklardan geçmelidir?

Bu konuda hemşirelikle ilgili ne tür zorluklar vardır? (22).

Sağlık Bakanlığı'nın sağlık turizmine ilişkin 2013-2017 yılları arasını kapsayan Stratejik Eylem Planı'nda programın dört önemli bileşeni olduğu belirtilmiştir. Bunlardan ilki kurumsal ve hukuksal alt yapının geliştirilmesi, üçüncüsü hizmet kalitesinin artırılması ve personelin nitel ve nicel yönden geliştirilmesidir. Bakanlığın eylem planında hemşirenin rolü ve görevi ile ilgili düzenlemeye rastlanmamış, Sağlık Turizmi ve Turist Sağlığı Kapsamında Sunulacak Sağlık Hizmetleri Hakkında Yönergesi (23.07.2013 tarihli ve 25541 sayılı) ile tıbbi teknolojik donanımı, nitelikli ve uzman sağlık personeli ibaresi geçmiştir. Bu yönergede personelin yabancı dil bilmesi ölçütünden bahsedilmiştir. Ancak personelin ister hekim ister hemşire olsun iletişim, kültürler arası duyarlılık gibi sahip olması gereken diğer niteliklerinden ve gerekliliğinden veya eğitsel alt yapısından bahsedilmemiştir (23). Sağlık turizminin uluslararası sağlık platformlarında bile çok yeni bir olgu olarak ele alındığı, hemşirelik rolleri, yasal ve eğitsel durum ile ilgili farkındalık geliştiği ancak eylem aşamasına geçilmediği söylenebilir. Sağlık turizminde hemşirenin nitelikleri ve niceliklerinin belirlenmesi, bakım organizasyonunu kolaylaştırır ve bakımın niteliği artar. Bu bağlamda sağlık turizminde hemşire zincirin önemli bir halkasıdır (24).

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sağlık turizmi tüm dünya ülkeleri açısından önemli bir gelir kaynağı olmuştur. Fakat Türkiye'nin, sağlık personelinin ve hastane yöneticilerinin Avrupa sağlık mevzuatı ve hasta hakları konusunda bilgilerinin yetersiz olması, hastanelerde yabancı dil bilen sağlık personelinin sayısının az olması, tanıtımın yetersizliği ve Türkiye ile ilgili bazı ülkelerde olumsuz imaj olması gibi nedenlerden Türkiye sağlık turizminde istediği noktaya gelememiştir. Dünya ülkeleri ve Türkiye sağlık turizminde maliyet, akreditasyon, hekim deneyimi gibi daha çok tedavi hizmetlerinin niteliğine odaklanmıştır. Oysa sağlık turistinin yer seçiminde önemseydiği konulardan birisi kaliteli bakım ve nitelikli sağlık personelidir. Bu bağlamda sağlık turizmi ülkeleri, tedavi ve bakımı bütünsel değerlendirememiş, bakımın temel taşı olan hemşirenin sağlık turizmi mevzuatında rol ve görevlerini belirlememiştir. Türkiye'nin sağlık turizmine öne çıkması için; turist dikkatini çekebilmek adına en çok tercih edilen turistik alanlar tespit edilip bu bölgelere yoğunluk verilmeli, sağlık turizmi amacıyla Türkiye'ye gelecek hastaların sağlık güvencesi ile ilgili problemlerini ve kuşkuğunu en aza indirerek, sigorta şirketleriyle koordinasyon sağlanmalı, hastaların sosyal izolasyon komplikasyonunu giderebilmek için sosyal ve kültürel etkinlikler sunulurken, alınacak tedavi cazip hale getirilmeli, uluslararası akreditasyon ve yabancı dil konularına önem verilmeli, bu alanda hizmet sunacak personel mutlaka eğitilmeli, farklı kültürlerle karşılaşacak olan hemşire öğrencilerin kültürel duyarlılıklarının artırılması için lisans düzeyinde eğitimle desteklenmeli ve bu konuda söz sahibi hemşire otoritelerinin ve akademisyenlerin karar mekanizmalarında rol alması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Edinsel S, Adıgüzel O. (2014). Türkiye'nin sağlık turizmi açısından son beş yıldaki dünya ülkeleri içindeki konumu ve gelişmeleri. Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi, 4(2), 167-190.
2. De Almeida, I. C. S, Charko H. R. (2018). Health Tourism and Alternative Medicine: a Study on the Offer and Profile of Establishments nearby Two Hospitals in the City of Porto Alegre-Brazil. European Journal of Medicine and Natural Sciences, 2(1), 18-21.
3. Gholami M, Jabbari A, Kavosi Z, Gholami M. (2016). Service quality in iran's medical tourism: hospitals in Shiraz city. International Journal of Travel Medicine and Global Health, 4(1), 19-24.
4. Barca M, Akdeve E, Balay İ. G. (2013). Türkiye sağlık turizm sektörünün analizi ve strateji önerileri. İşletme araştırmaları dergisi, 5(3), 64-92.
5. Dökme S, Parlayan M.A, Yağar F.(2017). Adana ilinin medikal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi,298-320.
6. Öncü M. A, Çatı K, Yalman F. (2016). Medikal Turizm Kapsamında Gelen Yabancı Hastalar ile Yerli Hastaların Memnuniyet ve Sadakatlerinin Karşılaştırılması, Bartın Üni. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 45.
7. Yiğit V. (2016). Kamu hastanelerinde medikal turizminin gelişimini etkileyen faktörler. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 7(15), 107-119.
8. Ghanbari S, Hajinejad A, Rahmani P. (2014). Formulating strategic plan of medical tourism development. International Journal of Travel Medicine and Global Health, 2(4), 149-154.
9. Farahmand A. A, Merati E. (2016). It Strategies for development of Health Tourism. Turkish Online Journal of Design art and Communication, 6, 1086-1092.
10. Hudson T. L. (2017). An Interdisciplinary Analysis of Medical Tourism. Best Integrated Writing, 4(1), 9.
11. Sağlık Bakanlığı (2013). Türkiye Medikal Turizm Değerlendirme Raporu. Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı, Ankara, 19.
12. Kördeve M. K. (2016). Sağlık Turizmine Genel bir Bakış ve Türkiye'nin Sağlık Turizmindeki yeri. Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi, 2(1).
13. Wong K. M, Velasamy P, Arshad, T. N. T. (2014). Medical tourism destination SWOT analysis: A case study of Malaysia, Thailand, Singapore and India. In SHS Web of EDP Sciences.
14. Dinçer m. Z, Aydoğan Çifçi, m, Karayılan, E.(2016). Gelişmekte Olan Ülkelerde Medikal Turizm: Türkiye'nin Tayland, Malezya ve Hindistan'a Göre Potansiyelinin Değerlendirilmesi. Sosyal Bilimler Dergisi/Journal of Social Sciences, (1).

15. Khairunnisa C, Hatta M. (2017). The Development of Health Tourism Industries in Malaysia. Scientific Journal of PPI-UKM, 4(1), 1-11.
16. Tontuş, H. Ömer (2014), Dünyada Sağlık Turizmi, Satürk Yayınları.
17. ATO (2015), Ankara Sağlık Turizmi Pazarı Değerlendirme Çalışması Araştırma Raporu 2015.
18. Sülkü, S. N. Sağlık Turizminde Türkiye'nin Dünyadaki Yeri ve Potansiyeli. Özel Sayı 1-Ocak 2017.
19. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği'nin (TÜRSAB)(2014.) Sağlık Turizmi Raporu. Erişim tarihi: 13.05.2018.
20. Özşarı S. H, Karatana Ö. (2013). Sağlık Turizmi Açısından Türkiye'nin Durumu. Journal Of Kartal Training & Research Hospital/Kartal Eğitim Ve Arastırma Hastanesi Tıp Dergisi, 24(2).
21. Çevirme A, Kaynak,Uğurlu. (2014). Türkiye'de Medikal Turizm Hemşireliği ve Eğitsel Yapısı: Swot Analizi. SSTB International Refereed Academic Journal of Sports, Health & Medical Sciences, 13(4).
22. Ben-Natan, M, Ben-Sefer E. Ehrenfeld M. (2009). Medical tourism: a new role for nursing. OJIN: The Online Journal of Issues in Nursing, 14(3).
23. Plan, S. B. S. (2013). Plan 2013-2017.(2012). Sağlık Bakanlığı. Ankara.
24. Akduran F. (2016). Sağlık Turizminde Hemşirenin Rolü. Sakarya.